

Strantes-Ulmales stāvkrasts

Publicēts: 14.11.2020.

Aizsardzības kategorija: aizsargājams ģeoloģisks un ģeomorfoloģisks dabas piemineklis

Kods: LV0441070

Administratīvais iedalījums: Pāvilostas novads, Sakas pagasts

Ministru Kabineta noteikumi:

[Nr.175 "Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem"](#)

[Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"](#)

Pārvalde: Dabas aizsardzības pārvaldes [Kurzemes reģionālā administrācija](#).

Vispārējs raksturojums

Teritorija ir izvietojusies Piejūras zemienē, Piemares līdzenumā, Baltijas jūras krastā.

Dabas pieminekļa teritorija ietver mūsdienu jūras krasta joslu ar zemūdens nogāzes seklūdens daļu līdz aptuveni 1 m dziļumam, pludmali vai erozijas terasi, jūras erozijas kāpli (stāvkrastu) un pamatkrasta joslu aptuveni līdz 150 m platumā. Stāvkrasts atrodas tā sauktā Labraga ieliča dienvidu daļā un tā jau ļoti sen ir Latvijas piekrastē plašākā un izteiktākā ilgstošas jūras krasta noskalošanas (erozijas) zona. Pēdējo 2500 gadu laikā notikušās jūras krasta attīstības galvenās īpatnības bija dominējošie dienvidrietumu, rietumu vēji un pastāvīgā Austrumbaltijas krasta sanesu plūsma. Plašais un lēzenais Labraga ielīcis (Pāvilosta – Jūrkalne – Melnragi) ir izveidojies ilgstošas krasta erozijas rezultātā un gar to tagad plešas garākā augsto jūras stāvkrastu josla.

Stāvkrasti ir Latvijas Kurzemes piekrastes raksturīgs piejūras ainavas elements, kam piemīt izteikts ģeoloģisko procesu un sekundāri – ekoloģisko procesu dinamisms. Stāvkrasts kā reljefa forma jūras krasta zonā var izveidoties tikai kombinējoties īpašiem nosacījumiem, starp kuriem par galveno var uzskatīt sanesu deficītu krasta zemūdens nogāzē.

Dabas pieminekļa teritorijas dienvidrietumu gala pludmale ir ļoti šaura (5-10 m). Šajā krasta posmā ir ļoti izteikts smalko sanesu deficīts, kā rezultātā var izveidoties bezpludmales apstākļi, kuros erozijas kāpļi piekāpj izveidojas šaura (2-5 m) un slīpa (1:5-1:10) erozijas terase bez pludmales nogulumu slāņa. Atsevišķos brīžos, kad pludmale tomēr izveidojas, tās sastāvā parasti ir vāji šķīrota granšaina smilts ar oļiem (dominē smiltis).

Šī krasta posma virspludmales krasta joslas reljefu veido zems līdz vidēji augsts stāvkrasts (relatīvais augstums 3-13 m), kas atsedz vairākus holocēna un pleistocēna nogulumu slāņus. Mūsdienā eolīe procesi virspludmales reljefā praktiski nenotiek. Ģeoloģiskā griezumā augšējo daļu 3-5 m augstumā virs jūras līmeņa veido glacigēnie (morēnas) nogulumi, kurus pārsedz Litorīnas jūras smilšu-grants-oļu terase. Vietām stāvkrasta nogāze ir terasēta pakāpienveidā, jo tās apakšējā daļā esošie mālainie pleistocēna nogulumi ievērojami grūtāk pakļaujas viļņu iedarbībai vētru laikā, bet virs tiem esošie smilšainie Litorīnas jūras nogulumi sevišķi intensīvas viļņošanas apstākļos tiek noskaloti par 2-8 m dziļāk iekšzemē.

Arī tālāk uz ziemeļaustrumiem pludmale ir samērā šaura (vasarā 15-25 m, retāk platāka) un spēcīga jūras vēja laikā atsevišķos posmos visa pludmale applūst. Tā pieskaitāma pie grants-smilts-oļu pludmaļu tipa. Šajā posmā ir augstas (līdz 15-20 m) stāvkrasta kraujas ar komplicētu kvartāra nogulumiežu ģeoloģisko uzbūvi. Stāvkrastā atsedzas seklūdens baseina aleirītiski smilšainie nogulumi (agrākos pētījumos tikuši interpretēti kā starpleduslaikmeta nogulumi), morēnas smilšmāls, smilts un grants ar oļiem, slāņu saguluma deformācijas un glaciostruktūras.

Teritorijas ziemeļaustrumu daļā stāvkrasts iegrauzts Baltijas ledus ezera līdzenumā un augstā stāvkrasta atsegumā redzamā pleistocēna nogulumu slāņkopa veidojusies Apriķu ledus mēles gultnes vidusdaļā. Griezumā ir pārstāvēta seklūdens baseina smalka un aleirītiska smilts un morēnas slāņkopa. Visā atsegumā smilšainajos nogulumos sastopami mālaina aleirīta diapīri. Šāda ģeoloģiskā uzbūve liecina par procesiem, kas norisinājušies Apriķu šūdoņa mēles un gultnes mijiedarbības zonā. Senākos pētījumos stāvkrastos atsegtie seklūdens baseina aleirītiski smilšainie nogulumi ir tikuši interpretēti kā Kurzemes laikmeta nogulumi, bet pēdējie pētījumi pierāda, ka šie starpleduslaikmeta jūras nogulumi ir krietni jaunāki un pieskaitāmi vēlajam Latvijas laikmetam.

Krasta nogāzes virsūdens daļas erozija notiek samērā bieži, bet noskalotā materiāla apjoms katrā epizodē ir mazs. Var uzskatīt, ka Pāvilstas ostas ietekme šādā attālumā ir nebūtiska. Pēdējie nozīmīgie erozijas gadījumi konstatēti 1992., 1993., 1999., 2000., 2001., 2005. un 2007. gada vētrās, kad katrā tika noskaloti aptuveni 3 - 15 m³/m materiāla. Krasta nogāzes virspludmales daļas atjaunošanās nenotiek. Virspludmales reljefa robežas (pamatkrasta robežas) pārvietošanās iekšzemes virzienā notiek ar vidējo ātrumu 0,3-0,6 m/gadā (88)). Lielāku ātrumu krasta atkāpšanās (līdz 1 m/gadā) sasniedz iecirkņa ziemeļu daļā. Stāvkrasta atkāpšanos nosaka arī nogāžu procesi (lielu iežu blāķu noslīdēšana, nobrukumi, noplūšana, nobiras, lietus un sniega kušanas ūdeņu erozijas darbība utt.). Augsto jūras stāvkrastu noārdīšanās un atkāpšanās process dabiski vēl turpinās 1-2 gadus pēc vētras, kamēr stāvā (vertikālā) siena kļūst lēzenāka (slīpums 20-35°) un gar tās piekāji izveidojas stāvo krauju balstoša slīpa piekāje.

Ņemot vērā krasta nogāzes virsūdens daļas ģeoloģisko uzbūvi un teritorijai raksturīgo samērā niecīgo atpūtnieku pieplūdumu vasaras sezonā, nogāzes procesi un rekreācijas slodzes nozīme krasta evolūcijā vērtējama kā nebūtiska.

Par ļoti nozīmīgu stāvkrastu veidojošā augšējā (smilšainā) slāņa stabilitātes saglabāšanā ir uzskatāma meža veģetācijas viengabalainības saglabāšana. Ja pie nogāzes pienākošā meža masīvā izveidojas atvērumi, tas rada apstākļus eolās deflācijas attīstībai un var novest pie desmitiem metru platu vējbrāvju rašanās, kā arī var apbērt esošo pamatkrasta reljefu ar vairākus m biezu smilšu kārtu.

Dabas pieminekļa Strantes-Ulmales stāvkrasts pēc Latvijas jūras krasta erozijas risku noteicošajiem lokālajiem apstākļiem pieskaitāms pie krastiem ar augstu erozijas risku, apbūves un infrastruktūras apdraudējumu. Starp Pāvilstu un Jūrkalni kopš 1933./34. gada pamatkrasts ir atkāpies maksimāli par 80-130 m. Krasta maksimālā atkāpšanās atsevišķos posmos vienā vētrā sasniedz 10-15 m.

Teritorijā atrodas divi aizsargājami koki, dižkoki – zirgkastaņa un kļava, kā arī Eiropas savienības aizsargājami biotopi – jūras stāvkrasti (kods 1230), ar lakstaugiem klātas pelēkās kāpas (2130*) un mežainas piejūras kāpas (2180). Pavisam nelielā iecirknī dabas piemineklis pārklājas ar citu dabas pieminekli - dendroloģisko stādījumu Ulmales parks.

Strantes-Ulmales stāvkrasta posmam raksturīgās savdabības dēļ var uzskatīt, ka tam piemīt augsta ainaviskā vērtība, turklāt, šajā posmā notiekošā krasta erozija ir nozīmīga visa Pāvilostas-Užavas krasta posma stabilitātes saglabāšanā. Arī pašas teritorijas kvalitātes saglabāšanas galvenais priekšnoteikums ir netraucēta dabas procesu, tostarp krasta erozijas, norise.

Teritoriju nepieciešams saglabāt zinātniskiem ģeoloģiskiem pētījumiem, kā arī kā izcilu teritoriju rekreācijai, dabas tūrismam un vides izglītībai.

[Robežshēma uz ortofoto pamatnes](#)

[Detalizēts apraksts](#)

Dabas datu pārvaldības sistēma OZOLS:

citi dati par šo un citām Latvijas īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dabas datu pārvaldības sistēmā [OZOLS](#)

<https://www.daba.gov.lv/lv/strantes-ulmales-stavkrasts-0>